

Aanknopingspunten

- **Bouw**
- **Vorm en functie**
- **Originaliteit**
- **Identiteit**
- **Postmodernisme/massacultuur**
- **Gevelarchitectuur**

Dimensies

- Feit en fictie
- Schoonheid en lelijkheid
- Autonom en toegepast
- Ambachtelijk en industrieel
- Amusement en engagement
- Digitaal en analoog
- Individueel en coöperatief
- Traditie en innovatie
- Herkenning en vervreemding
- Monodisciplinair, multidisciplinair, interdisciplinair
- Lokaal en globaal

stArt

Sjoerd Soeters

ARCHITECTUUR

ZAANS STADHUIS

'Diefstal op klaarlichte dag.' Zo noemt architect Sjoerd Soeters het ontwerp voor het *Inntelhotel* in Zaandam. Hij beschuldigt zijn vakgenoot Wilfried van Winden van plagiaat.

Soeters ontwerpt en realiseert het nieuwe Zaanse stadhuis als onderdeel van zijn stedenbouwkundig masterplan *Inverdán*. Vanaf 2003 wordt dit plan uitgevoerd en verandert het aanzicht van de binnenstad van Zaandam volledig. Soeters reconstrueert een stadsgracht en brengt sfeer terug door kenmerken van de Zaanse Schans in de binnenstad toe te passen.

1. **3** Vind je het een goede keuze van Soeters om in het moderne ontwerp te verwijzen naar historische Zaanse huisjes? Leg uit waarom je dat vindt.

2. Bekijk de afbeeldingen van het Zaanse stadhuis en het *Inntelhotel*.

a. **5** Welke overeenkomsten en verschillen zie je? Noem drie overeenkomsten en drie verschillen.

b. **10** Bekijk via Google Maps de plattegrond van het nieuwe centrum van Zaandam en zoek op internet naar afbeeldingen van het stadhuis en *Inverdán*. Wat valt je op aan de stadsindeling?

DOMEIN A. VERKENNING

Zaanse stadhuis (2012)

Als onderdeel van het masterplan laat hotelgroep Inntel vlak bij het stadhuis een nieuw hotel bouwen. Soeters zou in 2004 met de hoteleigenaar het idee van de gestapelde Zaanse huisjes hebben ontwikkeld en hem een schets hebben gegeven. De architect Van Winden komt vervolgens met een ontwerp van vier voorzetgevels die bestaan uit op elkaar gestapelde geveltjes van Zaanse huisjes, maar zegt dat het idee om de huisjes te stapelen niet van Soeters komt. Hierover krijgen Soeters en Van Winden ruzie. Soeters is van mening dat Van Winden plagiaat heeft gepleegd. Hij heeft het idee dat Van Winden zijn schetsen min of meer heeft gekopieerd. Van Winden vindt de beschuldiging onzin en zegt dat hij de schetsen nooit gezien heeft.

De kunstenaar

Sjoerd Soeters (1947) wordt geboren op Ameland als zoon van een huisarts. Hij studeert bouwkunde aan de Technische Hogeschool in Eindhoven. Na een periode gewerkt te hebben als ontwerper bij een architectenbureau begint hij een eigen architectenbureau in Amsterdam. De eerste jaren houdt hij zich vooral bezig met architectonische en interieurprojecten.

Soeters ontwikkelt steeds meer een eigen visie. Hij vindt dat zelfs de meest fantastische architectuur betekenisloos wordt zonder goede stedenbouwkundige uitgangspunten. Zijn bureau PPHP (Pleasant Places, Happy People) richt zich dan ook nadrukkelijk op architectuur én stedenbouw. Hij houdt zich dus bezig met zowel het ontwerpen van gebouwen als het ontwikkelen van een heel gebied. Soeters maakt zich zorgen over de ontwikkeling van de huidige stedenbouw: kil, goed voor de foto, maar niet leefbaar. Hij vindt het zijn verantwoordelijkheid dat zijn werk voor iedereen leefbaar en herkenbaar is, zowel de gebouwen als de leefomgeving. Zijn ontwerpen sluiten aan bij het postmodernisme en de massacultuur.

Het kunstwerk

Het Zaanse stadhuis (2012) is een onderdeel van het door Soeters ontwikkelde masterplan voor het in zijn ogen zielloze centrum van de stad. Zaandam begon als industriegebied met honderden molens, fabriekjes en werven langs de rivier de Zaan. De meeste gebouwen stammen uit de negentiende en twintigste eeuw. In deze periode werden in een hoog tempo wegen en spoorwegen aangelegd en fabrieken, kantoren, winkelcentra en woonwijken gebouwd.

Soeters wil het Zaanse stadhuis wel ontwerpen, maar dat doet hij niet zomaar. Hij wil dat alleen doen als hij een masterplan voor het hele centrum mag ontwikkelen en uitvoeren. Het uitgangspunt van zijn masterplan is om de stad een duidelijk centrum te geven, een plek waar mensen graag naartoe gaan en waar ze willen wonen. Passend bij zijn visie op leefbaarheid vindt hij dat een stadscentrum moet bestaan uit compacte ruimtes: geen ruimtes rondom losstaande gebouwen (*spaces*), maar ruimtes die worden ingesloten door gebouwen (*rooms*).

De architectuur van de gebouwen van het masterplan *Inverdán* moet aansluiten op de oude bakstenen fabrieksarchitectuur of op de traditionele, houten woonhuizen van de Zaanstreek met de nadrukkelijke witte randen.

Inntelhotel (2010)

DOMEIN B. VERBREDING

3. Bekijk de schets van Soeters uit 2003 en de foto van het *Inntelhotel* van Van Winden. Zoek op internet extra foto's van het hotel.

Schets Zaanse stadhuis (2003)

a. **10** Noem drie kenmerken van de schets van Soeters die je herkent in het *Inntelhotel* van Van Winden.

b. **5** Soeters vindt dat Van Winden plagiaat heeft gepleegd. Hij vindt zichzelf de ontwerper van het hotel. Van Winden is het niet met hem eens. Wat vind jij? Geef hiervoor een argument.

4. Ook in de muziek wordt men geïnspireerd door eerdere ideeën. Soms gaat dat zover dat een artiest beschuldigd wordt van plagiaat.

a. **5** Kies een muziekstijl of muziekstuk/liedje dat jij leuk of mooi vindt.

b. **10** Welke raakvlakken heeft die met muziek uit een vroegere periode? Als je dit zelf niet weet, kun je extra informatie op internet zoeken.

c. **5** Kijk nog eens naar de vroegere muziek die je bij de vorige opdracht hebt gevonden. Wie maakte het origineel? Zijn er meer afleiders van die muziek? Zo ja, is dit volgens jou inspiratie of plagiaat?

Jeff Koons, *Inflatible Ballerina* (2018)

- 3
- 5. a. 20: Luister via de QR-code naar de eerste twintig minuten van het interview.
  - b. 5: In het interview zegt Soeters dat hij niet alleen de schoonheid of status van het gebouw van belang vindt, maar ook het gemak en plezier van een gebouw. Hij legt een link tussen identificatie en verbondenheid en de (be)leefbare omgeving. Op welke manier heeft Soeters identificatie en verbondenheid in een leefomgeving gecreëerd? Hoe zie je dat terug in zijn masterplan? Geef twee voorbeelden.
  - c. 10: Soeters wil liever 'rooms' dan 'spaces' in een stad. Hoe kan hij dat verwerken in zijn masterplan? Waar moet hij dan op letten?
  - 6. In het interview benadrukt Soeters leefbaarheid en herkenbaarheid in de architectuur. Dat past volgens hem bij de egalitaire samenleving van Nederland. Hij is kritisch over grote, onpersoonlijke gebouwen en pleinen en maakt een brug tussen architectuur en macht.
    - a. 20: Soeters zegt dat Nederland een egalitaire samenleving is. Onderzoek wat een egalitaire samenleving is. Je kunt hiervoor het stappenplan 'Onderzoek doen' gebruiken op pagina 5 van de volledige uitgave. Ben je het met Soeters eens of oneens? Leg je antwoord uit.
    - b. 5: Waarin zie jij het egalitaire van de samenleving terug in het werk van Soeters?
    - c. 10: Het nieuwe stadhuis is een groot gebouw. Onderzoek in welk opzicht het ontwerp wel of niet aansluit bij Soeters' ideeën over een egalitaire samenleving.
    - d. 5: Kun je voorbeelden geven van architectuur waarmee macht getoond wordt? Waaruit leid je af dat er macht wordt verbeeld?
  - 7. Soeters' werk wordt gerekend tot het postmodernisme in de architectuur.
    - a. 10: Onderzoek wat kenmerken zijn van het postmodernisme. Noem er drie.
    - b. 5: Beschrijf welke kenmerken van het postmodernisme jij ziet in het werk van Soeters.
    - c. 5: Hoe past het postmodernisme bij onze huidige samenleving?

- 8. Kijk eens naar de module **Jeff Koons – Balloon Dog**. Koons wordt ook gezien als postmodernist.
  - a. 5: Vergelijk het werk van Soeters en Koons. Welke overeenkomsten zie je?
  - b. 3: Spreekt deze stijl je aan? Waarom wel of niet?

DOMEIN C. VERDIEPING

- 9. Bekijk de architectuur in je eigen woonplaats door de bril van Soeters.
  - a. 15: Onderzoek de architectuur van historische gebouwen in je eigen woonplaats. Dit kun je doen door de kijkwijzer bij architectuur in te vullen. Zoek ook extra informatie op internet over de gebouwen.
  - b. 5: Bekijk ook historische foto's op Google. Hoe was het vroeger?
  - c. 5: Wat zouden in de ogen van Soeters sterke punten en zwakke punten van jouw woonplaats zijn?

- 10. Bekijk jouw woonplaats eens met behulp van Google Maps. Onderzoek het stadsplan van jouw woonplaats.
  - a. 10: Zijn er specifieke delen van de stad waarin jij weinig samenhang ziet? Denk bijvoorbeeld aan industriële gebieden of naoorlogse woonwijken waarin de woningen te klein zijn voor huidige maatstaven.
  - b. 5: Welke wijk zou jij willen verbeteren, zodat het aantrekkelijk wordt voor mensen om er te wonen en te werken?
  - c. 20: Maak een presentatie met behulp van PowerPoint of een moodboard van datgene wat je onderzocht hebt en toon het aan de klas. Laat hierbij ook zien welke oplossing je hebt bedacht om de wijk die je bij 10b hebt gekozen te verbeteren.

DOMEIN D. VERBINDING

- 12. Architecten spreken van citeren als ze (stijl)elementen van andere gebouwen overnemen in hun werk. Zo citeren Soeters en Van Winden de oude stijlkenmerken van de oorspronkelijke Zaanse bouw. Citeren gebeurt op allerlei gebieden, zoals in mode, muziek of film. Daar is geen ontkomen aan.
  - a. 30: Presenteer jullie stadsplan van opdracht 11 aan elkaar.
  - b. 10: Herken je de stijlkenmerken van je woonplaats in elkaars werk? Gaat dat alleen om citeren of ook om plagiaat?
  - c. 10: Heb jij weleens meegemaakt dat iemand ervandoor ging met jouw idee? Hoe was dat? Wat heb je toen gedaan? Bespreek je ervaringen in de klas.
  - d. 5: Kijk eens terug naar de opdrachten in dit hoofdstuk. Ben je anders gaan denken over originaliteit en plagiaat? Zo ja, wat is er veranderd? Zo nee, wat is jouw definitie van plagiaat?

- 11. 75: Je gaat nu in een groepje van vier werken aan een eigen stadsplan voor een deel van jouw woonplaats.
  - a. Bespreek je presentatie van de vorige opdracht. Vergelijk die met die van anderen in jouw groepje. Bespreek de overeenkomsten met elkaar.
  - b. Maak met elkaar een keuze voor een specifiek gebied. Dit gebied gaan jullie aantrekkelijker maken. Denk bijvoorbeeld aan het marktplein, het winkelgebied, een verlaten industriegebied of een sportcomplex.
  - c. Maak met elkaar een stadsplan met een vormgeving die goed past bij jouw woonplaats. Denk hierbij ook goed na over leefbaarheid en herkenbaarheid.
  - d. Maak met elkaar een promotiefilmpje over jullie masterplan, waarin je duidelijk schetst hoe het gebied eruit moet komen te zien. Gebruik voor het maken van het filmpje het stappenplan bij de introductie over film.

- 13. Soeters noemt het belang van herkenbaarheid en verbondenheid in architectuur. Bekijk klassikaal het werk dat jullie bij opdracht 11 hebben gemaakt.
  - a. 10: Welke stijlkeuzes hebben de andere groepjes gemaakt?
  - b. 10: Op wat voor manier hebben anderen gewerkt aan leefbaarheid en verbondenheid? Lijkt dit op wat jouw groepje heeft gedaan of is het anders?
  - c. 5: Kritiek op het postmoderne werk van Soeters zou kunnen zijn dat hij een karikatuur heeft gemaakt van de karakteristieke aard van Zaanse en de Zaanstreek. Ben je het daarmee eens? Waarom wel of niet?